

Academia Review-A Multidisciplinary Online Journal

ISSN (Online): 3070-6726

Website: <https://academia.org>

Volume 2, Issue 6, June, 2026

This work is Licenced under Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Developing students' reading literacy through working on the text.

Yusupova Umida Zayniddin qizi

Student of Andijan State Pedagogical Institute

Abstract:

This article discusses the role of text-based learning in developing reading literacy among primary school students. It analyzes effective methods and strategies for working with texts and their impact on improving reading comprehension, text analysis, identifying the main idea, and fostering independent thinking. The article also provides practical recommendations for enhancing reading literacy through modern pedagogical approaches.

Keywords:

text-based learning, reading literacy, primary education, reading lesson, reading comprehension, text analysis, interactive methods, critical thinking, competency-based approach, pedagogical technologies.

Matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirish.

Yusupova Umida Zayniddin qizi

Andijon davlat pedagogika inisituti talbasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlashning o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Matn bilan ishlash jarayonida qo'llaniladigan samarali metod va usullar, o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish, asosiy g'oyani aniqlash hamda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida o'qish savodxonligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Academia Review-A Multidisciplinary Online Journal

ISSN (Online): 3070-6726

Website: <https://academia.org>

Volume 2, Issue 6, June, 2026

This work is Licenced under Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Аннотация:

В данной статье рассматривается значение работы с текстом в развитии читательской грамотности учащихся начальных классов. Проанализированы эффективные методы и приемы работы с текстом, их влияние на формирование навыков понимания, анализа, определения основной идеи текста и самостоятельного мышления учащихся. Также представлены практические рекомендации по совершенствованию читательской грамотности на основе современных педагогических подходов.

Kalit so‘zlar:

matn ustida ishlash, o‘qish savodxonligi, boshlang‘ich ta‘lim, o‘qish darsi, matni tushunish, matn tahlili, interfaol metodlar, tanqidiy fikrlash, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar.

Ключевые слова:

работа с текстом, читательская грамотность, начальное образование, урок чтения, понимание текста, анализ текста, интерактивные методы, критическое мышление, компетентностный подход, педагогические технологии.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida o‘quvchilarning o‘qish savodxonligini rivojlantirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O‘qish savodxonligi deganda o‘quvchining matni o‘qishi, uning mazmunini anglab yetishi, matndan kerakli ma'lumotni ajrata olishi, o‘qiganlari asosida fikr yuritishi va hayotiy vaziyatlarda undan foydalana bilishi tushuniladi. Boshlang‘ich sinfda aynan shu ko‘nikmalar shakllanadi. Shu sababli o‘qish darslarida matn ustida ishlashga alohida e'tibor qaratish zarur.

Matn bilan ishlash jarayonida o‘quvchilar nafaqat o‘qish texnikasini, balki tahlil qilish, taqqoslash, xulosa chiqarish va o‘z fikrini asoslab berish kabi muhim ko‘nikmalarni ham egallaydi. Bu esa ularning keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o‘qishga mustahkam zamin yaratadi.

Matn ustida ishlashning o'qish savodxonligini rivojlantirishdagi o'rni

Boshlang'ich ta'limda matn ustida ishlash o'quvchilarning o'qish faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Har bir matn o'quvchini yangi bilim bilan tanishtirish, uning dunyoqarashini kengaytirish va axloqiy fazilatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Agar matn faqat o'qib chiqilsa, uning tarbiyaviy va ta'limiy ahamiyati to'liq namoyon bo'lmaydi. Shuning uchun matn mazmunini tahlil qilish, voqealar ketma-ketligini aniqlash, qahramonlarga tavsif berish va asosiy g'oyani topish kabi ishlarga darsning asosiy qismi sifatida qarash lozim.

Matn ustida ishlash davomida o'quvchilarning lug'at boyligi kengayadi. Ular yangi so'zlarning ma'nosini o'rganadi, ularni nutqda to'g'ri qo'llashga odatlanadi. Shu bilan birga, matndagi voqealarni tahlil qilish orqali mantiqiy fikrlash va sabab-oqibat bog'lanishlarini tushunish qobiliyati rivojlanadi.

O'qish savodxonligini rivojlantirishda qo'llaniladigan metodlar

O'qituvchi darsning maqsadi va matn mazmunidan kelib chiqib turli metodlardan foydalanishi mumkin. Savol-javob usuli o'quvchilarning matnni qay darajada tushunganini aniqlashga yordam beradi. Ammo savollar faqat matnni qayta aytishga emas, balki o'ylashga undashi kerak. Masalan, "Qahramon nima uchun bunday qaror qabul qildi?", "Asarning oxiri boshqacha tugaganida nima bo'lardi?" kabi savollar o'quvchilarni chuqurroq fikrlashga chorlaydi.

Klaster, aqliy hujum, INSERT, Venn diagrammasi va "BBB" jadvali kabi interfaol metodlar ham matn ustida ishlashda yaxshi samara beradi. Bu metodlar yordamida o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon qiladi, guruh bo'lib ishlashni o'rganadi va matndagi asosiy fikrlarni tizimlashtira oladi.

Rolli o'yinlar ham ayniqsa badiiy matnlarni o'rganishda samarali hisoblanadi. O'quvchilar qahramonlarning obraziga kirib, ularning his-tuyg'ularini chuqurroq his qiladi. Bu esa matn mazmunini yaxshiroq anglashga yordam beradi.

Zamonaviy ta'limda matn ustida ishlashning ahamiyati

So'nggi yillarda xalqaro baholash dasturlarida o'quvchilarning o'qish savodxonligiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bunday baholashlarda o'quvchining matnni tez o'qishi emas, balki uni tushunishi, tahlil qilishi va olingan ma'lumotni yangi vaziyatlarda qo'llay olishi baholanadi. Shu sababli boshlang'ich sinf

o'qituvchilari o'qish darslarini tashkil etishda zamonaviy metodlardan foydalanishi, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlashi zarur. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham matn ustida ishlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Elektron darsliklar, interaktiv topshiriqlar va multimediali materiallar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda matnni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa

Matn ustida ishlash o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishning eng muhim vositalaridan biridir. Matnni ongli o'qish, uning mazmunini tahlil qilish, asosiy g'oyani aniqlash va o'z fikrini erkin bayon etish ko'nikmalari boshlang'ich ta'lim davridayoq shakllantirilishi kerak. Darslarda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi va o'qishga qiziqishini kuchaytiradi.

Shu bois o'qituvchi har bir matnni o'quvchilarning yosh xususiyatlari va tayyorgarlik darajasini hisobga olgan holda tahlil qilishi, zamonaviy pedagogik yondashuvlardan samarali foydalanishi maqsadga muvofiqdir. Ana shundagina o'quvchilarda mustahkam o'qish savodxonligi shakllanadi va ular hayot davomida bilim olishga tayyor shaxs sifatida kamol topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasining **"Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni**. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining *Boshlang'ich ta'limning davlat ta'lim standarti*. – Toshkent, 2021.
4. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh. *Ona tili o'qitish metodikasi*. – Toshkent: Noshir, 2009.
5. Matchonov S. *O'qish darslarini tashkil etish metodikasi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.
6. Azizxo'jayeva N. N. *Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006.

Academia Review-A Multidisciplinary Online Journal

ISSN (Online): 3070-6726

Website: <https://academia.org>

Volume 2, Issue 6, June, 2026

This work is Licenced under Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

7. Ishmuhamedov R. J. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar.* – Toshkent: Iste’dod, 2017.
8. Saidahmedov N. *Yangi pedagogik texnologiyalar.* – Toshkent: Moliya, 2003.
9. Yo‘ldoshev J. G., Usmonov S. A. *Pedagogik texnologiya asoslari.* – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
10. G‘afforova T. *Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi.* – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
11. UNESCO. *Global Education Monitoring Report.* – Paris: UNESCO, 2023.
12. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives.* – Paris: UNESCO, 2017.
13. Organisation for Economic Co-operation and Development. *PISA 2022 Assessment and Analytical Framework.* – Paris: OECD Publishing, 2023.
14. Organisation for Economic Co-operation and Development. *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education.* – Paris: OECD Publishing, 2023.